

04. ZAŠTITA PRIRODE

PREGLED

Nije ostvaren značajniji napredak u sektoru za zaštitu prirode u vezi sa procesom integracije u EU tokom perioda na koji se odnosi ovaj izveštaj.

Sprovođenje direktiva EU o zaštiti prirode koje su prenete u domaće zakonodavstvo ostaje izazov za državne i lokalne organe, pre svega zbog nedostatka kapaciteta, slabe saradnje između sektora i nedovoljnog finansiranja.

Sprovođenje direktiva o mreži Natura 2000²² i o pticama i staništima ostaje veoma izazovno i zahteva izradu odgovarajućih podzakonskih akata. Specifičan implementacioni plan za direktive o pticama i staništima je izrađen i treba ubrzati njegovo sprovođenje. Posebnu pažnju treba posvetiti izostanku transparentnosti državnih organa i njihovom rastućem nepoverenju prema delovanju i namerama civilnog društva.

ZAKONSKI OKVIR

U oktobru 2015. godine usvojen je Zakon o nacionalnim parkovima. Civilno društvo i stručnjaci sugerisali su alternativni pristup razvoju pravnog okvira za nacionalne parkove (na primer, donošenjem zakona za svaki nacionalni park ponaosob, zbog prepoznavanja razlika među njima), ali su te preporuke odbijene.

Zakon o zaštiti prirode izmenjen je i dopunjen u februaru 2016. godine²³, što je rezultiralo napretkom samo u pogledu primene Konvencije CITES²⁴ i neznatnim poboljšanjima u članovima koji se odnose na mrežu Natura 2000.

Treba istaknuti dva važna pitanja u vezi sa izmenjenim i dopunjenim Zakonom o zaštiti prirode. Prvo, Zakon ne prepoznaje OCD kao tip organizacije koji može pružiti podatke o vrstama i staništima i nejasno opisuje druge „naučne i stručne organizacije”, što se može zlorabiti tokom primene, naročito u pogledu donošenja odluka o lovu, turizmu i razvoju, kao i za naručivanje/sprovođenje odgovarajućih studija o PUŽS/SPU. Drugo, veliki broj amandmana biće teško primeniti u okviru sistema upravljanja zaštićenim područjima, naročito u zaštićenim područjima kojima upravljaju šumarska preduzeća u javnoj svojini, na

22 Natura 2000 je mreža zaštićenih prirodnih područja na teritoriji Evropske unije.

23 „Službenik glasnik Republike Srbije”, br. 36/2009, 88/2010 i 91/2010 – ispr. i 14/2016.

24 Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (eng. *The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*).

primer: Upravljanje ekološkom mrežom (član 40) i Obaveze upravljača (član 68).

Čitav proces uspostavljanja mreže **Natura 2000 u Srbiji ne napreduje kako je planirano**. Revizija Uredbe o ekološkoj mreži u toku je najmanje 5 godina, ali nema dokaza o napretku (ne postoje dostupne informacije o aktivnostima radne grupe za ovu uredbu, objavljenih nacrti niti javne rasprave).

Rad na završetku izrade Uredbe o pravilnoj proceni intenziviran je od juna 2016. godine zahvaljujući uključivanju međunarodnih stručnjaka i podršci TAEX-a²⁵. Zatim, učešće u radnoj grupi za izradu nacrtu uredbe o pravilnoj proceni konačno je otvoreno za OCD.²⁶

Neka poboljšanja su ostvarena u procesuiranju slučajeva nelegalnog trovanja divljih ptica. Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine iniciralo je izradu nacrtu protokola za procesuiranje ovakvih slučajeva u saradnji sa drugim nadležnim organima (Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, Republičko javno tužilaštvo). Proces izrade nacrtu protokola bio je takođe otvoren za učešće predstavnika OCD. **Međutim, protokol još uvek nije zvanično odobren** i u proteklih nekoliko meseci nisu sprovedene nikakve aktivnosti u vezi sa ovim pitanjem. Zbog dinamike trovanja vezane za godišnja doba (najčešće se dešavaju u rano proleće), od velikog je značaja pripremiti protokole i postupke pre sledeće sezone trovanja. Dodatni izazov, koji je problem već mnogo godina, jeste propuštanje Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine da veterinarskim službama plati za ekotoksikološku analizu otrovanih zaštićenih ptica. Neznatna poboljšanja su vidljiva u konsultacijama s javnošću tokom izrade zakona, ali je potreban sistematičniji pristup Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine kad je o javnoj raspravi reč. Nasuprot tome, **Odbor za zaštitu životne sredine Narodne skupštine Republike Srbije je bio veoma kooperativan tokom procesa izmene zakona u februaru 2016. godine. Parlamentarci su organizovali niz sastanaka i konsultacija sa OCD i stručnjacima kako bi pripremili amandmane.**

SPROVOĐENJE PROPISA

Nema dovoljno kapaciteta za sprovođenje pravnih propisa i na nacionalnom i na lokalnom nivou. U okviru Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine evidentan je izostanak podrške sa političkog nivoa za neophodne reforme i neophodno jačanje saradnje sa drugim sektorima.

Upravljačima zaštićenim područjem (posebno OCD, opštine i udruženja) potrebna je jača podrška da bi pripremili i sproveli mere zaštite. **Celom sistemu upravljanja zaštićenim područjima potrebni su modernizacija i više finansijskih sredstava.**

Treba ojačati saradnju između pokrajinskih i republičkih organa (na primer, između Zavoda za zaštitu prirode Srbije i Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode).

25 Instrument Evropske komisije za tehničku pomoć i razmenu informacija (eng. *Technical Assistance and Information Exchange instrument of the European Commission*).

26 Mladi istraživači Srbije učestvuju u radnoj grupi.

Antrfile 2.

Postoje brojni infrastrukturni razvojni projekti koji predstavljaju stvarnu pretnju za prirodno okruženje, zaštićene vrste i zaštićena područja.

Slabo sprovođenje i zapostavljanje pravnih propisa iz oblasti životne sredine, kao i slabo učešće javnosti u postupcima PUŽS/SPU jesu posebno problematični. Kapaciteti su slabi i nedostaje komunikacija između Ministarstva i zainteresovanih strana na lokalnom nivou. Organi u sektoru za zaštitu prirode su previše pasivni u odnosu prema drugim sektorima i ne rade aktivno na promovisanju i primeni načela očuvanja prirode.

Na primer, veliki broj projekata izgradnje malih hidroelektrana je u toku ili u procesu dobijanja dozvole, a da za njih nije sprovedena sveobuhvatna procena uticaja, čak ni u slučajevima kada su smeštene u zaštićenim područjima ili u ekološkim mrežama (ekološki značajno područje). Takođe, u toku je projekat razvoja turizma na planini Goliji (park prirode, rezervat biosfere, IBA²⁷ i Emerald²⁸ područje) i odobrila ga je Vlada, ali opet bez pažljivog razmatranja pitanja životne sredine.

Najnoviji projekat koji zabrinjava jeste izgradnja nove luke u Beogradu²⁹. U planu je da se luka izgradi u IBA području (potencijalno SPA područje³⁰) i jednom od najznačajnijih područja za razmnožavanje orla belorepana (vrste iz Aneksa I Direktive o pticama³¹). Prostorni plan za novu luku izrađen je bez odgovarajućeg razmatranja pitanja životne sredine i očuvanja prirode. Rana javna rasprava održana je tokom avgusta 2016. godine (u delu godine kada je veliki broj ljudi na godišnjem odmoru) bez aktivnog upućivanja poziva relevantnim organizacijama, što je trebalo da bude praksa za tako izazovan projekat.

FINANSIRANJE

Finansiranje zaštite prirode ostaje ozbiljan problem i ne očekuje se da uvođenje Zelenog fonda Republike Srbije donese ijednu značajniju promenu.

Očekuje se da republički budžet za 2016. godinu obuhvati približno 19 miliona dinara za uspostavljanje ekoloških mreža; približno 10,7 miliona dinara za uspostavljanje mreže Natura 2000 i oko 210 miliona dinara subvencija za upravljače zaštićenim područjima. Na kraju 2016. godine još uvek nema informacija o tome da li će skromna budžetska sredstva opredeljena za mrežu Natura 2000 biti data organima i organizacijama koje rade na njenom uspostavljanju kako je i planirano.

27 Područje značajno za ptice i biološku raznovrsnost (eng. *Important Bird and Biodiversity Area*).

28 Mreža Emerald je ekološka mreža sačinjena od područja od posebnog interesa za očuvanje u Evropi.

29 <http://www.mgsi.gov.rs/cir/dokumenti/rani-javni-uid-povodom-izrade-prostornog-plana-podrucnja-posebne-namene-nove-luke-u>.

30 Područje posebne zaštite (eng. *Special protection area*).

31 http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/threatened/h/haliaeetus_albicilla_en.htm.

OSTALE VAŽNE INFORMACIJE

Tokom konsultacija o srednjoročnoj reviziji Indikativnog strateškog dokumenta za Srbiju (2014–2020) članice Koalicije 27 izrazile su zabrinutost zbog planova zaštite prirode pošto se IPA projekat za mrežu Natura 2000 (EuropeAid/133834/C/SUP/RS) ne realizuje onako kako je programiran. U takvoj situaciji će biti zanemareni mnogi planovi i programi. Zvanične informacije nisu dostupne, ali je nezvanično nagovešteno da je realizacija projekta zaustavljena. To će ozbiljno uticati na sprovođenje direktiva o prirodi u Srbiji i usporiti taj proces.

PREPORUKE

Zakonski okvir

- Poboljšati saradnju između organa vlasti i organizacija civilnog društva u oblasti zaštite prirode (naročito tokom revizije zakonodavstva, i uključivanjem predstavnika OCD-a u istraživanja).
- Izmeniti Zakon o nacionalnim parkovima kako bi bili obuhvaćeni efikasniji ciljevi zaštite i sistemi upravljanja. Unaprediti procedure za donošenje odluka o granicama nacionalnih parkova, uključujući pravila i procedure za izmene granica nacionalnih parkova.

Sprovođenje propisa

- U potpunosti primeniti načela održivog razvoja i zaštititi zaštićena prirodna područja od novih projekata u oblasti energetike koji mogu negativno uticati na životnu sredinu.
- Poboljšati saradnju i povećati kapacitete državnih organa zaduženih za zaštitu prirode (povećati broj zaposlenih i tehničke kapacitete).
- Realizovati sprovođenje projekta Natura 2000 (EuropeAid/133834/C/SUP/RS).
- Izgradnja kapaciteta policije, inspektorata i sudstva za sprovođenje propisa koje se odnose na zaštitu vrsta.
- Jačati saradnju između svih aktera da bi se sprečila korupcija u sektoru za zaštitu prirode (naročito ona povezana sa nezakonitim korišćenjem šuma, vodnih resursa i lovom).

Finansiranje

- U 2017. godini obezbediti adekvatno finansiranje zaštite prirode iz Zelenog fonda (utvrditi prioritete i kriterijume za dodelu sredstava).
- U 2017. godini opredeliti javna sredstva za jačanje kapaciteta za sprovođenje pravnih propisa i na lokalnom i na nacionalnom nivou.